

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Normenbundel Exameninstrumenten 2012

Utrecht, maart 2012

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	3
2.	TOEZICHTKADER BVE 2012	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Aspect 2.1 Exameninstrumentarium	6
2.3	Aspect 2.2 Afname en beoordeling	8
2.4	Aspect 2.3 Diplomeringswijze	8
3.	OPBOUW NORMENBUNDEL.....	10
4.	TOELICHTING INDICATOREN – EXAMENINSTRUMENTARIUM EINDTERMGERICHT	11
4.1	Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier	11
4.2	Indicator 2.1.3 Cesuur	13
4.3	Indicator 2.1.4 Beoordelingswijze.....	15
4.4	Indicator 2.1.5 Transparantie	17
5.	TOELICHTING INDICATOREN – EXAMENINSTRUMENTARIUM BEROEPSGERICHTE OPLEIDINGEN	20
5.1	Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier	20
5.2	Indicator 2.1.3 Cesuur	23
5.3	Indicator 2.1.4 Beoordelingswijze.....	25
5.4	Indicator 2.1.5 Transparantie	28
6.	TOELICHTING INDICATOREN – NEDERLANDS EN MODERNE VREEMDE TALEN.....	30
6.1	Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier	33
6.2	Indicator 2.1.3 Cesuur	33
6.3	Indicator 2.1.4 Beoordelingswijze.....	33
6.4	Indicator 2.1.5 Transparantie	33

1. Inleiding

Met het Toezichtkader bve 2012 zet de Inspectie van het onderwijs (hierna: inspectie) een nieuwe aanpak in voor het toezicht op de kwaliteit van zowel het onderwijs als de examinering. Voor het bepalen van de onderwijskwaliteit onderzoekt de inspectie de samenhang van het onderwijsleerproces, de examinering en de opbrengsten.

Een onderdeel van het Toezichtkader bve 2012 is het waarderingskader. Dit is het geheel van onderwerpen dat de inspectie bij haar beoordeling betreft om tot een oordeel te komen. Het waarderingskader is geordend in 7 kwaliteitsgebieden en vervolgens per kwaliteitsgebied in aspecten en indicatoren. De examinering en diplomering valt onder gebied 2 van het Toezichtkader bve 2012. Het gehele toezichtkader is na te lezen op onze website, www.onderwijsinspectie.nl.

De "Regeling standaarden examenkwaliteit mbo 2012" vervangt de "Regeling standaarden examenkwaliteit" en is eveneens in te zien via www.onderwijsinspectie.nl.

Met deze normenbundel heeft de inspectie tot doel:

- het hanteren van een eenduidig begrippenkader;
- het bevorderen van het eenduidig hanteren van criteria bij het beoordelen van beroepsgerichte en eindtermgerichte examens;
- het eenduidig hanteren van de criteria bij verschillende examenvormen;
- het geven van handvatten over de handelwijze bij de beoordeling van het aangeleverde materiaal.

En als afgeleide hiervan:

- het geven van handreikingen voor instellingen bij het ontwikkelen en construeren van exameninstrumenten.

Met deze normenbundel verschaft de inspectie nadere informatie over de wijze waarop zij de exameninstrumenten beoordeelt. Voor de beoordeling van het exameninstrumentarium kan de inspectie gebruik maken van adviezen van een adviseur exameninstrumenten. Dit zijn door de inspectie geselecteerde en opgeleide externe vakinhoudelijk deskundigen. Uiteraard zullen ook onderwijsinstellingen geïnteresseerd zijn in deze bundel, omdat hierin een uitleg wordt gegeven over de door de inspectie gehanteerde criteria voor de beoordeling van eindtermgericht en beroepsgericht exameninstrumentarium, alsmede Nederlands en Moderne vreemde talen.

Deze normenbundel richt zich op examenstandaard 1 (het exameninstrumentarium zelf). De normenbundel richt zich niet op de standaarden en indicatoren die betrekking hebben op de feitelijke uitvoering/inzet van de exameninstrumenten.

Uitgangspunten voor het advies over het exameninstrumentarium

Het beoordelen van het exameninstrumentarium gebeurt aan de hand van de examenstandaarden en indicatoren zoals vastgelegd in de Regeling standaarden examenkwaliteit mbo 2012 en het Toezichtkader bve 2012 onder gebied 2. De adviseur exameninstrumenten overlegt desgevraagd een advies over de kwaliteit van het gescreende exameninstrumentarium aan de inspectie.

Uitgangspunten voor het advies zijn:

Het advies is gebaseerd op waargenomen feiten en niet op aannames

De externe adviseur die het exameninstrumentarium beoordeelt kan, bij het advies, alleen afgaan op informatie in de exameninstrumenten en overige documenten zoals deze zijn aangeleverd door de instelling.

Het advies gebeurt zorgvuldig en fair

De externe adviseur adviseert zorgvuldig; hij^[1] neemt alle aangeleverde documenten zorgvuldig door en bij ontbrekende informatie of twijfels over zijn oordeel neemt hij contact op met de contactpersoon van de inspectie.

Het advies wordt helder onderbouwd

Zowel bij een positief als negatief advies motiveert de adviseur zorgvuldig en specifiek hoe hij tot dit advies is gekomen.

Het advies is opbouwend van aard

De adviseur laat in zijn argumentatie en opmerkingen een positieve 'esprit' blijken. Een voorbeeld: 'de dekkingsgraad is beter vast te stellen wanneer er een duidelijk toetsplan wordt aangeleverd'.

De normenbundel is een groeidocument. Zodra nieuwe inzichten en ontwikkelingen zich voordoen, zal de normenbundel worden aangepast dan wel aangevuld.

^[1] Daar waar in dit document hij wordt gebruikt, kan ook zij worden gelezen.

2. Toezichtkader bve 2012

2.1 Inleiding

Hieronder staan de aspecten en indicatoren voor gebied 2, examinering en diplomering. De indicatoren die van toepassing zijn bij de beoordeling van het exameninstrumentarium zijn terug te zien onder aspect 2.1/examenstandaard 1. Voor dit aspect/deze examenstandaard kan de inspectie externe adviseurs exameninstrumenten inzetten die op afstand beoordelen.

Gebied 2: Examinering en diplomering	
Examenstandaard 1: Het exameninstrumentarium sluit aan op de uitstroomseisen en voldoet aan de toetstechnische eisen.	
<i>Aspect</i> 2.1 Exameninstrumenten	<i>Indicatoren</i> 2.1.1 Onderscheid tussen ontwikkelgerichte toetsen en examinering 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier 2.1.3 Cesuur 2.1.4 Beoordelingswijze 2.1.5 Transparantie
Examenstandaard 2: De examenprocessen van afname en beoordeling zijn deugdelijk.	
<i>Aspect</i> 2.2 Afname en beoordeling	<i>Indicatoren</i> 2.2.1 Authentieke afname 2.2.2 Betrouwbaarheid
Examenstandaard 3: De diplomering is deugdelijk en geborgd.	
<i>Aspect</i> 2.3 Diplomering	<i>Indicatoren</i> 2.3.1 Besluitvorming diplomering 2.3.2 Verantwoordelijkheid examencommissie

Toelichting:

In artikel 7.4.4. van de WEB wordt gesproken over standaarden voor de kwaliteit van de examens. Deze standaarden en de bijbehorende normering zijn opgenomen in een ministeriële regeling, de 'Regeling standaarden examenkwaliteit mbo 2012', en maken tegelijk integraal deel uit van het Toezichtkader bve 2012. Om deze reden worden de aspecten hier 'standaarden' genoemd. De normering vindt in eerste instantie op het niveau van de standaarden en de indicatoren plaats. Op basis daarvan wordt een oordeel gegeven over de examenkwaliteit van een opleiding. Per standaard en per indicator wordt een oordeel uitgesproken op een tweepuntschaal (onvoldoende – voldoende).

Voor de examenkwaliteit van een opleiding wordt een oordeel uitgesproken op een vierpuntschaal (goed – voldoende – onvoldoende – slecht). De examenkwaliteit van een opleiding is voldoende of goed wanneer alle drie de standaarden voldoende zijn en er per standaard aan alle indicatoren is voldaan.

Goed	Aan alle standaarden is voldaan, de elementen in het portret worden op een uitstekende wijze uitgevoerd.
Voldoende	Aan alle standaarden is voldaan. Er wordt voor het grootste deel aan de omschrijving van de portretten voldaan, waaronder de essentiële onderdelen
Onvoldoende	Aan één standaard is niet voldaan.
Slecht	Aan twee of drie standaarden is niet voldaan.

2.2 Aspect 2.1 Exameninstrumentarium

Examenstandaard 1

Het exameninstrumentarium sluit aan op de uitstroomeisen en voldoet aan de toetstechnische eisen.

Indicator 2.1.1 Onderscheid tussen ontwikkelgerichte toetsen en examinering

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

De instelling heeft een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de opleiding - en de daarin opgenomen ontwikkelgerichte toetsen - en de examinering. Deze overgang is gemarkeerd. De examencommissie heeft geëxpliciteerd op grond van welk examen en overige eisen het diploma wordt verstrekt. De studenten weten welke beoordeling meetelt voor het behalen van het diploma.

Indicator 2.1.1 wordt onderzocht tijdens het onderzoek bij de instelling door het inspectieteam.

Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

Bij de inrichting van kwalificerende examens is sprake van volledigheid en passende complexiteit, om de beroepsuitoefening op het vereiste beheersingsniveau zoals omschreven in het kwalificatiedossier te examineren. Dit betekent dat:

- Voor opleidingen gebaseerd op de beroepsgerichte kwalificatiestructuur de kwalificatie-eisen zijn opgenomen in de examens, waarbij meer dan driekwart van de werkprocessen per kerntaak - de essentie van het beroep inbegrepen - wordt geëxamineerd. Hierbij zijn de inhoud en toetsvorm zodanig afgestemd op de vereisten, dat kennis, vaardigheden en houding in een goede balans worden beoordeeld;
- De beroepsgerichte taaleisen moeten verwerkt worden in de examinering. De inspectie gaat na of deze eisen in voldoende mate terugkomen in het examen. De wijze waarop de beroepsgerichte taaleisen inhoudelijk worden geëxamineerd wordt betrokken bij het eindoordeel van de opleiding.
- Voor eindtermgerichte opleidingen de vereisten zijn opgenomen in de examens, waarbij meer dan driekwart van de eindtermen per deelkwalificatie - de essentie van het beroep inbegrepen - wordt geëxamineerd. Hierbij zijn de inhoud en toetsvorm zodanig afgestemd op de vereisten dat deze passend worden beoordeeld;
- Wettelijke beroepsvereisten - indien van toepassing - volledig zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn.
- De exameninstrumenten de generieke kwalificatievereisten voor talen en rekenen zodanig afdekken dat recht wordt gedaan aan het CEF-niveau dan wel het referentieniveau.

Indicator 2.1.3 Cesuur

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

Er is een verantwoorde procedure gevolgd voor het bepalen van de cesuur, zowel voor de examenonderdelen als voor het examen als geheel. De cesuur van het exameninstrumentarium ligt op het niveau waarop de student voldoet aan de vereisten. De cesuur is zodanig opgesteld dat de beoordeling (en daarmee de waardering van de kennis, vaardigheden en houding van de student) in totaal niet lager uitpakt dan voor de vakbekwaamheid voor het beroep en voor de generieke eisen voor taal en rekenen noodzakelijk is.

Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekening die recht doet aan het belang van eindtermen of kerntaken en werkprocessen.

Er is sprake van een weging van de examenopdrachten/- toetsen onderling, die geen afbreuk doet aan de genoemde cesuur per werkproces of kerntaak.

Indicator 2.1.4. Beoordelingswijze

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

Het exameninstrumentarium is voorzien van een beoordelingsvoorschrift dat een zo objectief mogelijke beoordeling waarborgt. Dit betekent dat:

- Het beoordelingsvoorschrift is voorzien van richtlijnen die leiden tot een onafhankelijke beoordeling;
- De prestatie-indicatoren (of vergelijkbare beoordelingscriteria) herleidbaar in het beoordelingsvoorschrift zijn opgenomen en een correct antwoordmodel of beoordelingschema beschikbaar is;
- De beoordelaar eruit kan opmaken welke (deel)waardering aan een prestatie van een student moet worden toegekend;
- De beoordelaar eruit kan opmaken welke eindwaardering moet worden gegeven;
- De beoordelaar de gegeven waarderingen conform het beoordelingsvoorschrift herleidbaar kan onderbouwen.

Uit de beoordelingsrichtlijnen blijkt dat de beoordeling plaatsvindt op het niveau van eindtermen van de deelkwalificaties of kerntaken en werkprocessen en in welke relatie met die eindtermen of werkprocessen. De beoordeling wordt gebaseerd op de prestatie-indicatoren (of vergelijkbare beoordelingscriteria) uit het kwalificatiedossier.

Als een examen(onderdeel) niet wordt behaald, wordt op het niveau van de prestatie-indicator (of vergelijkbare beoordelingscriteria) verantwoord wat de oorzaak daarvan is.

Indicator 2.1.5 Transparantie

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

Alle betrokkenen hebben een helder beeld van hoe het examen eruit ziet en hoe het wordt uitgevoerd en beoordeeld. Studenten en beoordelaars zijn geïnformeerd over de beoordelingscriteria en de wijze waarop het examen zal plaatsvinden en over de beoordeling. Het exameninstrumentarium is voorzien van afnamecondities en aanwijzingen voor de beoordelaars en de studenten voor de uitvoering van het examen.

2.3 Aspect 2.2 Afname en beoordeling

Examenstandaard 2

De examenprocessen van afname en beoordeling zijn deugdelijk.

Indicator 2.2.1. Authentieke afname

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

Het examen bevat activiteiten die de student als beginnend beroepsbeoefenaar in het toekomstige beroep uitvoert, afgestemd op het kwalificatiedossier (of eindtermendocument). De werkomstandigheden en de sociale context tijdens de beoordeling van het examen komen zoveel mogelijk overeen met die in het toekomstige beroep; onderdelen van het examen vinden in de reële beroepspraktijk plaats. Het beroepenveld is betrokken bij de examinering en beoordeelt de afname en beoordeling als realistisch.

Indicator 2.2.1 wordt onderzocht tijdens het onderzoek bij de instelling door het inspectieteam.

Indicator 2.2.2 Betrouwbaarheid

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

De afname en beoordeling zijn deugdelijk en verlopen zoals beoogd. In gelijke gevallen wordt gelijk geoordeeld. De beoordeling is zo objectief mogelijk. Voorzieningen die zijn getroffen om dat te bereiken worden adequaat toegepast. Examenopdrachten, afnamecondities en beoordelingen zijn voor alle studenten zodanig opgezet en toegepast dat geen afbreuk wordt gedaan aan de betrouwbaarheid van de uitkomsten van de examenopdracht of het examenprogramma als geheel, noch aan het niveau daarvan. Er is sprake van een deskundige beoordeling van studenten gericht op het vakinhoudelijk correct beoordelen van de vereiste kennis, houding en vaardigheden van de student.

Indicator 2.2.2 wordt onderzocht tijdens het onderzoek bij de instelling door het inspectieteam.

2.4 Aspect 2.3 Diplomerings

Examenstandaard 3

De diplomering is deugdelijk en geborgd.

Indicator 2.3.1 Besluitvorming diplomering

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

De examencommissie besluit op basis van de examenresultaten van de student, afgezet tegen de exameneisen uit het kwalificatiedossier (of eindtermendocument) en het Examenbesluit, tot het verlenen van vrijstellingen voor delen van het examen en tot het verstrekken van diploma's en (indien van toepassing) van certificaten. De examencommissie neemt deugdelijke besluiten op grond van de oordelen op de examenonderdelen en legt op basis van registratie van de besluitvorming verantwoording af.

Indicator 2.3.1 wordt onderzocht tijdens het onderzoek bij de instelling door het inspectieteam.

Indicator 2.3.2 Verantwoordelijkheid examencommissie

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret:

De examencommissie vergewist zich met gepaste grondigheid en frequentie van de kwaliteit van het exameninstrumentarium, de afname, de beoordeling, de besluitvorming betreffende de diplomering en van de deskundigheid van bij de examinering betrokken personen. Om vast te stellen of de beoordeling adequaat verloopt wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld resultatenanalyses, studenttevredenheidsevaluaties en gegevens uit (steekproefsgewijze) dubbele beoordelingen. De examencommissie legt vast wanneer beoordelingsresultaten worden aangepast, en tot welke verbeteracties deze correcties leiden of hebben geleid. De examencommissie analyseert wat mogelijke oorzaken zijn als de beoordelingen niet naar wens verlopen.

Indicator 2.3.2 wordt onderzocht tijdens het onderzoek bij de instelling door het inspectieteam.

3. OPBOUW NORMENBUNDEL

De normenbundel is opgedeeld in drie onderdelen:

- 1) Onderdeel exameninstrumenten eindtermgericht: In dit deel worden de indicatoren toegelicht voor examinering die gebaseerd zijn op de eindtermen.
- 2) Onderdeel exameninstrumenten beroepsgericht: In dit deel worden de indicatoren toegelicht voor examinering die gebaseerd zijn op de beroepsgerichte kwalificatiestructuur.
- 3) Onderdeel exameninstrumenten talen: Dit deel is specifiek gericht op examinering van Nederlands en moderne vreemde talen.

Rekenen wordt vanaf 2013-2014 centraal geëxamineerd. De inspectie beoordeelt de examens voor rekenen, die in 2012 en 2013 door de instellingen zelf dienen te worden afgenomen, niet. Wel vraen we een deugdelijke verantwoording waaruit moet blijken hoe de instelling de examinering van rekenen in die jaren uitvoert.

In elk deel zijn de indicatoren 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4 en 2.1.5 uitgewerkt. Dit gebeurt telkens op dezelfde wijze. Elk criterium is uitgewerkt in drie tekstvakken, zoals in onderstaande tabel is omschreven.

Tekstvak	Toelichting
1. Indicator	Dit is de tekst van het portret van de indicator zoals het in het toezichtkader bve 2012 is opgenomen.
2. Toelichting	In dit tekstvak worden begrippen uit het criterium gedefinieerd, toegelicht en/of betekenis gegeven.
3. Voorbeelden	In dit tekstvak worden voorbeelden van voldoende en onvoldoende beoordelingen gegeven specifiek gericht op de indicator.
4. Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten	In dit tekstvak staan tips, aandachtspunten, extra aanwijzingen voor de beoordeling van de betreffende indicator door de adviseur.

4. TOELICHTING indicatoren – exameninstrumentarium eindtermgericht

4.1 Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier

Portret

Bij de inrichting van kwalificerende examens is sprake van volledigheid en passende complexiteit, om de beroepsuitoefening op het vereiste beheersingsniveau zoals omschreven in het kwalificatiedossier te examineren. Dit betekent dat:

- voor eindtermgerichte opleidingen de vereisten zijn opgenomen in de examens, waarbij meer dan driekwart van de eindtermen per deelkwalificatie – de essentie van het beroep inbegrepen – wordt geëxamineerd. Hierbij zijn de inhoud en toetsvorm zodanig afgestemd op de vereisten dat deze passend worden beoordeeld;
- wettelijke beroepsvereisten – indien van toepassing – volledig zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn.

Toelichting

- Wordt geëxamineerd: betekent dat duidelijk is waar in de toetsen de eindtermen aan bod komen. Dit is bijvoorbeeld aangegeven in een toetsmatrijs of door de eindtermen te vermelden bij de vragen of opdrachten. Met andere woorden: welke eindtermen worden door welke toetsopdracht geëxamineerd? Uitgangspunt is dat in principe alles wat in het eindtermendocument aan uitstroomseisen is opgenomen, aan het eind van de opleiding moet zijn getoetst.
- Passende inhoud: het is duidelijk dat de vragen of opdrachten over de inhoud van de eindtermen gaan.
- Passende toetsvorm: het is duidelijk dat de wijze waarop getoetst wordt, past bij het werkwoord van de eindterm (bijvoorbeeld: 'kan samenwerken', kan niet met een multiplechoicevraag getoetst worden).
- Voor minimaal 75% van de eindtermen per deelkwalificatie, met daarbij inbegrepen de essentie van het beroep, is er sprake van zowel een passende inhoud als passende toetsvorm.
- 100% van de wettelijke beroepsvereisten, welke staan vermeld in het eindtermendocument, zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn.

Voorbeelden advies voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx. De deelkwalificatie bestaat uit acht eindtermen. Volgens het toetsplan zijn er voor deze kwalificatie twee toetsen. In de twee toetsmatrijzen heeft de opleiding alle eindtermen gekoppeld aan de toetsopdrachten. Zeven van de acht eindtermen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd in de twee toetsen.

Oordeel: Voldoende. De dekking bedraagt 88%.

Argumentatie: De eindtermen één tot en met zeven worden qua inhoud en toetsvorm juist getoetst in de toetsen. Eindterm acht wordt niet met de juiste toetsvorm geëxamineerd. Eindterm acht is getoetst met behulp van een meerkeuzevraag. De eindterm vraagt echter om een praktische toetsing. De dekkingsgraad van de deelkwalificatie bedraagt 88%. De instelling voldoet hiermee aan de norm dat meer dan 75% van de eindtermen, qua inhoud en toetsvorm, juist worden geëxamineerd.

Voorbeeld 2

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx. De deelkwalificatie bestaat uit vijf eindtermen en één toets. De instelling heeft in de toetsdocumenten geen verantwoording van de eindtermen gegeven. De adviseur exameninstrumenten kan met zijn vakkennis wel de relatie leggen tussen eindterm en toetsopdracht. De eindtermen worden qua inhoud en toetsvorm juist geëxamineerd.

Oordeel: Voldoende. De dekking bedraagt 100%.

Argumentatie: Alle eindtermen van deelkwalificatie 50xxx worden qua inhoud en toetsvorm op het juiste niveau geëxamineerd.

Opmerking: Het is aan te raden is om een eenduidige relatie tussen eindtermen en toetsopdrachten te geven in de toetsdocumenten.

Voorbeelden advies onvoldoende**Voorbeeld 1**

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx. De deelkwalificatie bestaat uit twaalf eindtermen en vier toetsen. De instelling heeft in de toetsdocumenten geen verantwoording van de eindtermen gegeven. De adviseur exameninstrumenten kan met zijn vakkennis niet de relatie leggen tussen eindterm en toetsopdracht.

Oordeel: Onvoldoende. De dekking bedraagt 0%.

Argumentatie: Er is geen relatie gelegd tussen de eindtermen van deelkwalificatie 50xxx en de toetsopdrachten. Een verantwoording van de relatie tussen eindterm en toetsopdracht ontbreekt. Deze relatie is evenmin uit de toetsdocumenten te destilleren. Het is niet mogelijk om vast te stellen dat minimaal 75% van de eindtermen qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Opmerking: Het is nodig om een eenduidige relatie tussen eindtermen en toetsopdrachten te geven.

Voorbeeld 2

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit dertig eindtermen en zes toetsen. Een deel van de praktische eindtermen wordt schriftelijk getoetst met behulp van meerkeuzevragen. Daarnaast gaat een deel van de vragen in het examen niet over de eindtermen van deelkwalificatie 50xxx.

Oordeel: Onvoldoende. De dekking bedraagt 50%.

Argumentatie: De eindtermen één tot en met dertien worden schriftelijk getoetst, terwijl de deelnemer moet aantonen of vaardigheden worden beheerst. Daarnaast hebben de toetsvragen bij de eindtermen negentien en twintig geen betrekking op deze eindtermen. Conclusie is dat minder dan 75% van de eindtermen qua inhoud en toetsvorm juist wordt geëxamineerd.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- Als een verantwoording ontbreekt dient de adviseur exameninstrumenten na te gaan of de relatie tussen eindtermen en toetsopdrachten desalniettemin te leggen is.
- Wanneer een eindterm wel aan bod komt in de toetsen, maar deze qua toetsvorm niet afdoende getoetst wordt, dan krijgt deze eindterm een onvoldoende beoordeling met daarbij de reden vermeld. Een voorbeeld aan de hand van de eindterm: "De student kan in teamverband werken". Let op het werkwoord in de eindterm: het woord "werken" geeft de toetsvorm. Deze eindterm kan niet schriftelijk getoetst worden. Een voorbeeld argumentatie hierbij luidt: "De toetsvorm schriftelijk past niet bij het beheersingsniveau 'werken' van de eindterm."

4.2 Indicator 2.1.3 Cesuur

Portret

Er is een verantwoorde procedure gevolgd voor het bepalen van de cesuur, zowel voor de examenonderdelen als voor het examen als geheel. De cesuur van het exameninstrumentarium ligt op het niveau waarop de student voldoet aan de vereisten. De cesuur is zodanig opgesteld dat de beoordeling (en daarmee de waardering van de kennis, vaardigheden en houding van de student) in totaal niet lager uitpakt dan voor de vakbekwaamheid voor het beroep en voor de generieke eisen voor taal en rekenen noodzakelijk is.

Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van eindtermen of kerntaken en werkprocessen.

Er is sprake van een weging van de examenopdrachten/-toetsen onderling, die geen afbreuk doet aan de genoemde cesuur.

Toelichting

- Het inspectieteam beoordeelt naar aanleiding van het onderzoek of de opleiding een verantwoorde procedure heeft gevolgd voor het bepalen van de cesuur per examenonderdeel alsook voor alle examens behorende bij die opleiding.
- De cesuur ofwel de zak/slaaggrens van elke toets, ongeacht de toetsvorm (dus ook de BPV, voor wat betreft de eindtermen die in de BPV worden getoetst), ligt op minimaal 55%.
- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de student gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de eindtermen. Dit betekent dat de punten die te behalen zijn binnen de deelkwalificatie, op een evenwichtige manier verdeeld zijn over de eindtermen. Aan eindtermen kunnen marginaal afwijkende gewichten toegekend worden.
- De inspectie gaat na of de beroepsgerichte taaleisen (en rekeneisen) in voldoende mate terugkomen in het examen. Als taaleisen (en rekeneisen) terugkomen bij meer kerntaken en/of werkprocessen dan mag dit desgewenst ook geïntegreerd geëxamineerd worden. Daarbij moet dan wel de link met de kerntaak/werkproces gelegd worden. Als de taaleisen zeer specifiek zijn geformuleerd bij een bepaald werkproces, dan moet dit terugkomen in de examinering van dat werkproces.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur. Dit betekent:
 - dat duidelijk moet zijn hoe de scores van alle toetsen leiden tot het zakken of slagen voor de deelkwalificatie, en dat deze scores op een redelijke manier verdeeld zijn over de eindtermen/opdrachten;
 - dat duidelijk is vast te stellen dat de student de getoetste eindtermen in voldoende mate beheerst.Hierbij is zogenaamde compensatie in principe niet toegestaan.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit zestien eindtermen en twee toetsen. De cesuur staat niet expliciet vermeld in de toetsdocumenten. De instelling heeft wel aangegeven dat elke toets acht eindtermen dekt. Voor elke toetsopdracht is een gelijk aantal punten te behalen. Uit de cijferomzettingstabel blijkt dat het behalen van 65% van het maximaal aantal te behalen punten leidt tot het cijfer zes. In de toetsdocumenten staat ook aangegeven dat voor elke toets minimaal het cijfer 5,5 moet worden behaald.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: Na bestudering van de toetsdocumenten wordt duidelijk dat, als de deelnemer wil slagen voor deelkwalificatie 50xxx, de eindtermen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuur van elke toets ligt op minimaal 55%. Er is sprake van een evenwichtige puntentoekenning en er is sprake van een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie.

Opmerking: Het verdient aanbeveling de cesuur expliciet te vermelden, al is deze wel te herleiden in de toetsdocumenten.

Voorbeeld 2

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit twintig eindtermen. De examinering van deze deelkwalificatie bestaat uit drie schriftelijke toetsen en één BPV-toets. De eindtermen zijn evenwichtig verdeeld over de toetsen en alle toetsen moeten met een voldoende zijn afgerond. In de toetsdocumenten staat aangegeven dat de cesuur van de schriftelijke toetsen ligt bij 55%. In de BPV-toets staat aangegeven dat alle eindtermen in de taken uit het BPV-werkboek met een voldoende moeten worden afgerond.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: Na bestudering van de toetsdocumenten blijkt dat de deelnemer, om te slagen, de eindtermen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuur van ieder theoretisch examen ligt op 55% en alle taken uit het BPV-werkboek moeten met een voldoende zijn afgerond. Er is sprake van een evenwichtige puntentoekenning en een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit dertig eindtermen. De examinering van deze deelkwalificatie bestaat uit 4 toetsen. Om te slagen voor de deelkwalificatie dient een deelnemer gemiddeld een 5,5 te hebben behaald.

De eindtermen 1 tot en met 13 en 14 tot en met 26 worden geëxamineerd met behulp van twee toetsen. De eindtermen 27 tot en met 30 worden geëxamineerd met behulp van twee toetsen.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: De cesuur is onvoldoende. Een deelnemer slaagt voor de deelkwalificatie indien hij gemiddeld een 5,5 heeft behaald. Het is daardoor mogelijk dat een deelnemer slaagt voor de deelkwalificatie en een groot deel van de eindtermen niet of onvoldoende beheerst.

Voorbeeld 2

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit elf eindtermen. De examinering van de deelkwalificatie bestaat uit één toets. Er is geen koppeling gegeven tussen eindtermen en toetsopdrachten. In de aangeleverde toetsdocumenten is geen cesuur vermeld voor de toets (deze is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal).

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: De cesuur is niet vermeld en deze is evenmin te herleiden uit de toetsdocumenten. Doordat er geen koppeling is gegeven tussen de toetsopdrachten en de eindtermen is het ook niet mogelijk om vast te stellen of er een evenwichtige puntentoekenning en weging van de opdrachten onderling binnen de deelkwalificatie is. Het is daarom niet mogelijk om vast te stellen of de deelnemer de eindtermen van deze deelkwalificatie in voldoende mate beheerst.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

Beoordeel of een student die slaagt voor een deelkwalificatie de eindtermen in meerderheid beheerst. Het ontbreken van een expliciete cesuur betekent niet dat automatisch een onvoldoende beoordeling volgt. Een cesuur kan eventueel herleid worden uit de aangeboden informatie.

Let goed op de volgende punten:

- Is duidelijk wanneer een student slaagt voor de deelkwalificatie?
- Is van alle toetsen de cesuur gegeven, dus ook van BPV-toetsen en dergelijke?
- Heeft de instelling, indien er meerdere toetsen worden ingezet ten behoeve van de examinering van de deelkwalificatie, duidelijk aangegeven hoe de toetsen onderling gewogen worden?
- Wordt er ten onrechte een compensatieregeling gehanteerd?
- Zijn de te behalen punten/scores/beoordelingen evenwichtig verdeeld over de eindtermen?
- Vallen er geen (groepen) eindtermen 'buiten de boot' doordat deze relatief weinig punten toegekend krijgen?
- Bonuspunten mogen niet worden meegenomen in de cesuurbepaling. Het hanteren van bonuspunten brengt het risico mee dat een student eindtermen niet in voldoende mate beheerst.

4.3 Indicator 2.1.4 Beoordelingswijze

Portret

Het exameninstrumentarium is voorzien van een beoordelingsvoorschrift dat een zo objectief mogelijke beoordeling waarborgt. Dit betekent dat:

- het beoordelingsvoorschrift is voorzien van richtlijnen die leiden tot een onafhankelijke beoordeling;
- de prestatie-indicatoren (of vergelijkbare beoordelingscriteria) herleidbaar in het beoordelingsvoorschrift zijn opgenomen en een correct antwoordmodel of beoordelingsschema beschikbaar is;
- de beoordelaar eruit kan opmaken welke (deel)waardering aan een prestatie van een student toegekend moet worden;
- de beoordelaar eruit kan opmaken welke eindwaardering gegeven moet worden;
- de beoordelaar de gegeven waarderingen conform het beoordelingsvoorschrift herleidbaar kan onderbouwen.

Uit de beoordelingsrichtlijnen blijkt dat de beoordeling plaatsvindt op het niveau van eindtermen van de deelkwalificaties. De beoordeling wordt gebaseerd op de eindtermen (of vergelijkbare beheersingscriteria) uit het eindtermendocument.

Als een examen(onderdeel) niet wordt behaald, wordt op het niveau van de eindterm (of vergelijkbare beheersingscriteria) verantwoord wat de oorzaak daarvan is.

Toelichting

- De beoordeling van de examens wordt gegeven op het niveau van de eindtermen, waarbij op de achtergrond expliciet rekening wordt gehouden met de daarbij behorende beheersingscriteria. Om tot een objectieve beoordeling te komen is dat laatste essentieel. Hierdoor wordt gewaarborgd dat een leerling bij een andere beoordelaar hetzelfde oordeel krijgt. De beoordelaars gebruiken de beheersingscriteria met andere woorden als handvat voor de beoordeling. Dat hoeft echter niet te betekenen dat elke beheersingscriterium apart wordt 'afgevinkt' (het gaat uiteraard niet om het vinken, maar het gaat om een goede beoordeling van de eindtermen in het licht van de beheersingscriteria).
- In het exameninstrumentarium wordt het oordeel verantwoord op het niveau van de eindtermen. Als er sprake is van een onvoldoende oordeel ("examen is niet gehaald") dan wordt in de onderbouwing uiteengezet welke beheersingscriteria het negatieve oordeel

hebben veroorzaakt. De student moet namelijk weten wat er aan schort. Als assessoren onderling verschillen van mening over de beoordeling (bij twijfel), dan is het eveneens nodig om te specificeren over welke beheersingscriteria verschillend werd geoordeeld. Als de beoordeling uiteindelijk voldoende wordt, moet de student kunnen zien over welke beheersingscriteria de discussie ging. Als de beoordeling dan uiteindelijk onvoldoende wordt, moet duidelijk zijn wat de oorzaak daarvan is.

- Het exameninstrumentarium bevat een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema. Het *antwoordmodel* bevat een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen. Het *beoordelingsschema* is een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingsschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord moet worden beoordeeld. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- Het exameninstrumentarium bevat een voorschrift waarin staat beschreven welke antwoorden, goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten). Daarnaast staat in het voorschrift beschreven hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit 14 eindtermen. De examinering van de deelkwalificatie bestaat uit twee schriftelijke toetsen en een praktijktoets. Bij de toetsen is een correct antwoordmodel gegeven met daarin het volgende: modelantwoord per vraag, uitleg over hoe deels juiste antwoorden te waarderen en de daarbij behorende punttoekenning. Bij de praktijktoets is een document gegeven met daarin de volgende informatie: de beoordelingscriteria, per criterium en norm en een algemene uitleg aan de beoordelaar over hoe om te gaan met de criteria. Verder is gegeven dat alle criteria met een voldoende moeten worden beoordeeld.

Oordeel: Voldoende.

Argumentatie: De informatie voor de beoordelaar is compleet. Er is een correct antwoordmodel waarin modelantwoorden voor de schriftelijke toetsen zijn opgenomen. Er is eveneens een beoordelingsschema voor de praktijktoets aangeleverd. Verder is in het beoordelingsschema van de praktijktoets vermeld hoe een beoordelaar tot zijn beoordeling moet komen. De instelling heeft daarbij een algemene omschrijving gegeven van de waarderingen onvoldoende, voldoende en goed. In de algemene uitleg van de praktijktoets is ook duidelijk gemaakt hoe de waardering van de verschillende opdrachten leiden tot een eindwaardering.

Voorbeeld 2

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit 8 eindtermen. De examinering van de deelkwalificatie bestaat uit twee schriftelijke toetsen. De twee schriftelijke toetsen bestaan uit meerkeuzevragen. Bij de toetsen is een antwoordmodel gegeven met daarin per vraag het juiste antwoord. In de toets staat vermeld dat elk juist antwoord één punt oplevert.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: De informatie voor de beoordelaar is compleet. Er is een antwoordmodel waarin antwoorden op de meerkeuzevragen en de bij behorende puntenverdeling zijn opgenomen. Verder is in het scoringsvoorschrift vermeld hoe een beoordelaar tot zijn beoordeling moet komen.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit dertien eindtermen. De examinering van de deelkwalificatie bestaat uit twee proeven van bekwaamheid. Bij de proeven van bekwaamheid is een scoringsvoorschrift gegeven met daarin criteria vermeld die als volgt zijn geformuleerd: "bereidt een voorgerecht", "bereidt een nagerecht" etcetera. De beoordelaar kan deze criteria waarderen met een voldoende of onvoldoende. Er is geen instructie voor de beoordelaar vermeld in de toetsdocumenten.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: In de toetsdocumenten staat niet aangegeven wanneer een deelnemer een criterium onvoldoende of voldoende beheerst; concrete beoordelingscriteria ontbreken. Het is eveneens onduidelijk aan hoeveel criteria moet worden voldaan voor een voldoende beoordeling. Door deze werkwijze is het risico aanwezig dat niet elke beoordelaar op een gelijke wijze de prestaties van studenten beoordeelt.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- Algemeen: wordt uit de informatie duidelijk dat er een objectieve, betrouwbare beoordeling plaatsvindt?
- Het antwoordmodel behoort de juiste antwoorden te bevatten. Als dit niet het geval is, kan geen voldoende beoordeling worden gegeven.
- Wordt uit de informatie duidelijk dat er een objectieve betrouwbare beoordeling plaatsvindt?
- Is er een correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)?
- Is er een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)?
- Is beschreven hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering?
- Is er een heldere beoordelaarsinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van studenten moeten worden beoordeeld?
- Is het voor de beoordelaar mogelijk om, als er sprake is van een onvoldoende beoordeling ("examen is niet gehaald"), te verantwoorden door welke beheersingscriteria het negatieve oordeel is veroorzaakt?

4.4 Indicator 2.1.5 Transparantie

Portret

Alle betrokkenen hebben een helder beeld van hoe het examen eruit ziet en hoe het wordt uitgevoerd en beoordeeld. Studenten en beoordelaars zijn geïnformeerd over de beoordelingscriteria en de wijze waarop het examen zal plaatsvinden en over de beoordeling. Het exameninstrumentarium is voorzien van afnamecondities en aanwijzingen voor de beoordelaars en de studenten voor de uitvoering van het examen.

Toelichting

- De beschrijving van de opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling zijn bekend voor de student.
- De student moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de student mag eigenlijk geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.
- De omschrijving van de context/setting van de examenopdracht, de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen en de inrichting van de examenlocatie zijn

bekend voor de student en beoordelaar.

- Voor de student en beoordelaar is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/aanvang van de beoordeling. Daarnaast is het voor de student en beoordelaar duidelijk welke hulpmiddelen een student tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- De beoordelaarinstructie heeft betrekking op zaken als: algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van studenten beoordeeld moeten worden, het al of niet geven van aanwijzingen aan de student tijdens de afname, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van twee of meer beoordelaars.
- Randvoorwaarden: De omschrijving van het geheel van de omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen is bekend bij de student en beoordelaar. Dit zorgt ervoor dat de student goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde beoordelingscriteria kan beoordelen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit zes eindtermen. De examinering van de deelkwalificatie bestaat uit een praktijktoets. De praktijktoets bevat een instructie voor de student en een instructie voor de beoordelaar. Hierin staat onder andere het volgende aangegeven: de te treffen voorbereidingen, de beoordelingscriteria, duur en plaats van de praktijktoets, de cesuur en de toegestane gereedschappen.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: De praktijktoets bevat voldoende informatie voor alle betrokkenen. Alle betrokkenen hebben een helder beeld van hoe het examen eruit ziet en hoe het wordt uitgevoerd en beoordeeld. Studenten en beoordelaars zijn geïnformeerd over de beoordelingscriteria en de wijze waarop het examen zal plaatsvinden en over de beoordeling. Het exameninstrumentarium is voorzien van afnamecondities en aanwijzingen voor de beoordelaars en de studenten voor de uitvoering van het examen.

Voorbeeld 2

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit vijftien eindtermen. De examinering van de deelkwalificatie bestaat uit een praktijktoets. De informatie voor de deelnemer bevat het volgende: de opdrachten, het beoordelingsschema, de beschikbare tijd, het aantal te behalen punten (totaal en per opdracht) en de cesuur. Er is een beoordelaarinstructie beschikbaar voor de beoordelaar met daarin een uitwerking van de context en een toelichting hoe hij om dient te gaan met het beoordelen van de uitgevoerde werkzaamheden.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: De praktijktoets bevat voldoende informatie op grond waarvan het voor alle betrokkenen duidelijk is op welke wijze de praktijktoets moet worden afgenomen en beoordeeld.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit twaalf eindtermen. De examinering bestaat uit twee praktijktoetsen. In de toetsen is aangegeven welke prestatie de deelnemer moet leveren en hoeveel toetstijd hiervoor beschikbaar is. De volgende informatie is alleen maar in de beoordelingsschema weergegeven: te behalen punten per opdracht en cesuur. De praktijktoetsen bevatten eveneens geen

instructie voor de deelnemer en de beoordelaar.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: In de deelnemersinstructie aan de deelnemer is niet vermeld: de te behalen punten per opdracht, de criteria waarop de deelnemer wordt beoordeeld en de cesuur. De deelnemer is wel geïnformeerd over welke prestatie in welke tijd van hem wordt verwacht. Er is eveneens geen beoordelaarinstructie. Door het ontbreken van een instructie voor de deelnemer en de beoordelaar is het onduidelijk of de te treffen voorbereidingen, de omschrijving van de context/setting van de opdrachten en de inrichting van de examenlocatie bekend zijn voor de deelnemer en de beoordelaar.

Voorbeeld 2

Gegeven: Deelkwalificatie 50xxx bestaat uit 9 eindtermen. De examinering van de deelkwalificatie bestaat uit een theorietoets en een praktijktoets. De theorietoets bestaat uit open vragen. Een richtlijn waaraan de 'antwoorden' moeten voldoen ontbreekt evenals de puntenverdeling per vraag. In de toetsinformatie van de praktijktoets staat vermeld dat deze op school of in de BPV plaatsvinden.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: Richtlijnen voor het beantwoorden van de open vragen van de theorietoets ontbreken. Het is voor de student onduidelijk wat er van hem verwacht wordt. Ook is onduidelijk hoe de vragen worden beoordeeld: de puntenverdeling per vraag ontbreekt.

De praktijktoets bevat onvoldoende informatie. Het is onduidelijk waar de BPV-opdrachten worden geëxamineerd. Het is daarom onvoldoende duidelijk onder welke omstandigheden de praktijktoets wordt afgenomen. Hierdoor is het mogelijk dat studenten niet onder gelijkwaardige afnamecondities worden beoordeeld; de setting is niet gelijk voor elke student.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

Het is duidelijk welke informatie daadwerkelijk voor de student bedoeld en beschikbaar is.

- De student weet welke prestatie hij moet leveren. Er is een duidelijke beschrijving van de opdracht(en) en/of gewenst resultaat. Daarnaast is de periode, tijdsduur en/of de einddatum van het examen bekend bij de student en de beoordelaar.
- De student weet waarop hij beoordeeld wordt, de wijze van beoordeling en met welke beoordelingscriteria (zowel bij toetsing van theorie als praktijk). Ook de beoordelaar is bekend met de wijze van beoordeling en de daaraan gerelateerde beoordelingscriteria.
- Het is voor de student en beoordelaar duidelijk hoeveel punten een student per (deel van een) vraag of opdracht kan verdienen.

5. TOELICHTING indicatoren – exameninstrumentarium BEROEPSGERICHTE OPLEIDINGEN

5.1 Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier

Portret

Bij de inrichting van kwalificerende examens is sprake van volledigheid en passende complexiteit, om de beroepsuitoefening op het vereiste beheersingsniveau zoals omschreven in het kwalificatiedossier te examineren. Dit betekent dat:

- voor opleidingen gericht op de beroepsgerichte kwalificatiestructuur de kwalificatie-eisen zijn opgenomen in de examens, waarbij meer dan driekwart van de werkprocessen per kerntaak - de essentie van het beroep inbegrepen - wordt geëxamineerd. Hierbij zijn de inhoud en toetsvorm zodanig afgestemd op de vereisten, dat kennis, vaardigheden en houding in een goede balans worden beoordeeld;
- wettelijke beroepsvereisten – indien van toepassing – volledig zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn;
- de exameninstrumenten de generieke kwalificatievereisten voor talen en rekenen zodanig afdekken dat recht wordt gedaan aan het referentieniveau dan wel het CEF-niveau.

Toelichting

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

De kwalificatie-eisen zijn opgenomen in de examens waarbij meer dan driekwart van de werkprocessen per kerntaak - de essentie van het beroep inbegrepen - wordt geëxamineerd. Hierbij zijn de inhoud en de toetsvorm zodanig afgestemd op de vereisten die zijn aangegeven in het kwalificatiedossier dat kennis, vaardigheden en houding in een goede balans passend worden beoordeeld. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn.

Aanvullende uitleg:

- De essentie van het beroep betekent dat (delen van) werkprocessen, welke essentieel zijn voor het beroep, worden geëxamineerd.
- De zinsnede "wordt geëxamineerd" betekent dat duidelijk is waar en wanneer in de opleiding de werkprocessen worden geëxamineerd. Dit is bijvoorbeeld aangegeven in een toetsplan van de opleiding of door toetsmatrijzen van de kerntaken/ werkprocessen. Inzichtelijk moet zijn welke werkprocessen door welke opdrachten getoetst worden. Uitgangspunt is dat alles wat in het kwalificatiedossier aan kennis, houding en vaardigheden is opgenomen, aan het eind van de opleiding, in een goede balans passend is beoordeeld.
- De wijze van toetsen past bij het werkwoord van een werkproces.
- Voor minimaal driekwart van de werkprocessen per kerntaak - de essentie van het beroep inbegrepen - is er sprake van een passende inhoud en passende toetsvorm. Dit betekent dat de inhoud en de toetsvorm van het exameninstrumentarium wordt afgezet tegen het werkproces en de prestatie-indicatoren uit deel C van het kwalificatiedossier (wat betreft de prestatie-indicatoren eventueel op basis van comply or explain).
- 100% van de wettelijke beroepsvereisten, die vermeld staan in het kwalificatiedossier, zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en toetsvorm passend zijn.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 2 kerntaken. Beide kerntaken bestaan uit 5 werkprocessen. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van een proeve van bekwaamheid. Beide kerntaken en alle werkprocessen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd in de proeve van bekwaamheid.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: Alle kerntaken en werkprocessen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd.

Voorbeeld 2

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 4 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van 4 proeven van bekwaamheid. De instelling heeft geen apart overzicht met een verantwoording gegeven. De 4 proeven van bekwaamheid hebben wel telkens één kerntaak als onderwerp en de bijbehorende werkprocessen staan duidelijk in de proeve van bekwaamheid vermeld.

Oordeel: Voldoende (kerntaak 1 – 2 – 4: 100% dekking, kerntaak 3: 80% dekking).

Argumentatie: Alle kerntaken en werkprocessen zijn opgenomen in de examinering. De kerntaken 1, 2 en 4 worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd. Werkproces 4 van kerntaak 3 (Kerntaak bestaat uit 5 werkprocessen) wordt inhoudelijk niet juist geëxamineerd. Het werkproces vraagt om 'handelen in onvoorziene situaties'. In het instrumentarium is geen waarborg opgenomen dat de deelnemer minimaal één keer wordt beoordeeld op het handelen in een onvoorziene situatie.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 1 kerntaak. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van een gesprek tussen een deelnemer en een assessor.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: Een gesprek kan, als toetsvorm, een onderdeel zijn van de examinering van de kwalificatie. Uitsluitend een gesprek voeren, als enige kwalificerende examineringsvorm, kan echter niet. Als een gesprek deel uitmaakt van de examinering moet de instelling aangeven hoe het meeweegt binnen het geheel van de examinering. Een beoordeling dient een uitspraak te doen over zowel het handelen van de kandidaat als het resultaat van dat handelen. Dit is niet mogelijk door een gesprek als enige examineringsvorm.

Voorbeeld 2

Gegeven: De beoordeling van het aangeleverde materiaal is als volgt:

Kerntaak 1	Werkproces 1.1 Verzamelt klantgegevens	Voldoende
	Werkproces 1.2 Doet voorstellen	Voldoende
	Werkproces 1.3 Stelt accountplannen op	Voldoende
	Werkproces 1.4 Voert accountanalyses uit	Voldoende
	Werkproces 1.5 Geeft leiding aan teamleden	Onvoldoende
Kerntaak 2	Werkproces 2.1 Voert aftersales uit	Voldoende
	Werkproces 2.2 Verkoopt behoeftegericht	Voldoende
	Werkproces 2.3 Verkoopt productgericht	Onvoldoende

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: Bij kerntaak 2 wordt 67% (2 van de 3 werkprocessen zijn voldoende) van de werkprocessen geëxamineerd. De instelling dient bij de examinering van opleidingen, gericht op de beroepsgerichte kwalificatiestructuur, zorg te dragen dat meer dan driekwart van de werkprocessen per kerntaak – de essentie van het beroep inbegrepen – wordt geëxamineerd.

Voorbeeld 3

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 3 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van een portfolio. Er is geen verantwoordingsdocument aangeleverd. Er is, in de toetsdocumenten, geen relatie gelegd tussen de opdrachten in het portfolio en de kerntaken/werkprocessen. Deze relatie is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: Een portfolio is een verzameling van bewijzen. Voor de exameninstrumenten, die ten grondslag liggen aan deze bewijzen, geldt dat deze valide, betrouwbaar en transparant dienen te zijn. Er is geen relatie gelegd tussen de opdrachten in het portfolio en de kerntaken en werkprocessen. De relatie is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal. Het is daarom niet mogelijk om te beoordelen of de kerntaken en werkprocessen qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Opmerking: De instelling dient aan te geven hoe en waar de kerntaken en werkprocessen worden geëxamineerd.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- De adviseur exameninstrumenten gaat na of de relatie werkprocessen en toetsopdrachten uit het toetsmateriaal kan worden afgeleid.
- Wanneer een toetsbundel onduidelijk is, bijvoorbeeld doordat de relatie werkprocessen en toetsopdrachten ontbreekt en er diverse toetsen zijn aangeleverd, kan het zijn dat er "niet uit te komen is". Neem in dat geval contact op met de contactpersoon bve van de inspectie.
- Als de toetsing op één van de onderdelen (inhoud en toetsvorm) niet voldoet dan is de toetsing voor het betreffende werkproces onvoldoende.
- Werkprocessen die om handelingen vragen worden niet afgedekt wanneer de student uitsluitend schriftelijk of mondeling uitlegt hoe hij deze handelingen heeft uitgevoerd.
- De adviseur exameninstrumenten beoordeelt of de inhoud en toetsvorm zodanig afgestemd zijn op de vereisten uit het kwalificatiedossier dat kennis, vaardigheden en houding in een goede balans worden beoordeeld.

5.2 Indicator 2.1.3 Cesuur

Portret

Er is een verantwoorde procedure gevolgd voor het bepalen van de cesuur, zowel voor examenonderdelen als voor het examen als geheel. De cesuur van het exameninstrumentarium ligt op het niveau waarop de student voldoet aan de vereisten. De cesuur is zodanig opgesteld dat de beoordeling (en daarmee de waardering van de kennis, vaardigheden en houding van de student) in totaal niet lager uitpakt dan voor de vakbekwaamheid voor het beroep en voor de generieke eisen voor taal en rekenen noodzakelijk is.

Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van eindtermen, of kerntaken en werkprocessen.

Er is sprake van een weging van de examenopdrachten/-toetsen onderling, die geen afbreuk doet aan de genoemde cesuur.

Toelichting

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

De cesuur van ieder exameninstrumentarium ligt op een niveau waarop de student voldoet aan de vereisten. De cesuur is zodanig dat de waardering van kennis, vaardigheden en houding van de student in totaal niet lager uitpakt dan voor de vakbekwaamheid van het beroep noodzakelijk is.

Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de werkprocessen. Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare of diplomeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Aanvullende uitleg:

- Voldoet aan de vereisten: een kerntaak voldoet als de werkprocessen van die kerntaak in voldoende mate worden beheerst. Dit betekent dat de cesuur per werkproces en kerntaak op een aanvaardbaar niveau dienen te liggen. Een passende cesuur is afgestemd op de eisen waaraan voldaan moet worden en op de moeilijkheidsgraad van de inhoud van het werkproces/kerntaak.
- Betrouwbaarheid cesuur: er is een cesuur die recht doet aan de eisen en daarmee aan de waardering van de kennis, vaardigheden en houding die noodzakelijk zijn voor de vakbekwaamheid van het beroep.
- Certificeerbare eenheid: Dit is een afgebakend en samenhangend geheel van werkprocessen van één of meerdere kerntaken. Aan een certificeerbare eenheid is een certificaat verbonden. Als er sprake is van certificeerbare eenheden binnen een kwalificatie zijn deze in het kwalificatiedossier als zodanig aangegeven.
- Diplomeerbare eenheid: voor de kwalificatie kan een diploma worden verkregen.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de diplomeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur. Dit betekent:
 - dat duidelijk moet zijn hoe de scores van alle toetsen leiden tot het zakken of slagen voor de kwalificatie.
 - dat duidelijk is vast te stellen dat de student de getoetste (kerntaken en) werkprocessen in voldoende mate beheerst.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 5 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van 5 proeven van bekwaamheid. Er is geen expliciete cesuur vermeld. In de toetsdocumenten staat wel aangegeven dat elke proeve van bekwaamheid voldoende moet worden afgesloten. Dit kan alleen als alle werkprocessen, per proeve van bekwaamheid, met minimaal voldoende zijn beoordeeld.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: Uit de toetsdocumenten blijkt dat een deelnemer slaagt als alle kerntaken en werkprocessen in voldoende mate worden beheerst.

Voorbeeld 2

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 2 kerntaken (elke kerntaak bestaat uit 6 werkprocessen). De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van een BPV-toets. In de toetsdocumenten staat vermeld dat de deelnemer per kerntaak de werkprocessen 1 tot en met 5 op het niveau "beginner" moet afsluiten en dat 6 werkproces op het niveau "gevorderde" moet worden afgesloten.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: Uit de toetsdocumenten blijkt dat de deelnemer om te slagen de kerntaken en werkprocessen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuurbepaling dat werkproces 6 op het niveau van "gevorderde" moet worden afgesloten is niet oneigenlijk. Voor het beroep is dit werkproces essentieel.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 2 kerntaken (beide kerntaken bestaan uit 3 werkprocessen). De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van één proeve van bekwaamheid. In de toetsdocumenten staat de cesuur vermeld. De deelnemer slaagt voor de proeve indien hij 5 van de 6 werkprocessen beheerst.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: De cesuur in relatie tot de werkprocessen per kerntaak is onvoldoende. Beide kerntaken bestaan uit 3 werkprocessen. Een deelnemer kan slagen waarbij hij een essentieel werkproces van één kerntaak onvoldoende heeft gescoord. Door de cesuurbepaling is er geen garantie dat de deelnemer voldoende werkprocessen binnen de kerntaken op het vereiste niveau beheerst.

Voorbeeld 2

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 4 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van vier proeven van bekwaamheid. Bij elke proeve van bekwaamheid is een beoordelingslijst gegeven waarop de beoordelaar kan aangeven of een deelnemer geslaagd is. Er is echter niet vermeld hoeveel van de beoordelingscriteria voldoende moeten zijn behaald.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: Het is niet mogelijk om vast te stellen of een deelnemer de kerntaken en werkprocessen van deze kwalificatie in voldoende mate beheerst, omdat de cesuur per toets niet is aangegeven. Hierdoor is het onduidelijk of de mogelijkheid om te compenseren is uitgesloten.

Opmerking: De instelling dient expliciet te vermelden hoeveel beoordelingscriteria en welke minimaal per werkproces met een voldoende moeten worden beoordeeld.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- De adviseur exameninstrumenten beoordeelt of een student die slaagt voor een kwalificatie aan ieder werkproces - en de essentie van het beroep inbegrepen - binnen een kerntaak gemiddeld voldoet. Het ontbreken van een expliciete cesuur betekent niet dat automatisch een onvoldoende beoordeling volgt. Een cesuur kan eventueel worden herleid uit de aangeboden informatie.
- Compensatie tussen werkprocessen is niet toegestaan. Bijvoorbeeld: een werkproces dat is beoordeeld met een 'onvoldoende' mag niet gecompenseerd worden met een werkproces dat is beoordeeld met een 'goed'.

Let goed op de volgende punten:

- Is duidelijk wanneer een student slaagt voor de werkprocessen/kerntaken?
- Is van alle toetsen de cesuur gegeven, dus ook van bijvoorbeeld een portfolio als dit ingezet wordt als exameninstrument?
- Is bij het gebruik van meer dan één toets duidelijk aangegeven hoe de toetsen onderling worden gewogen?
- Betrek in de beoordeling van dit criterium alleen de werkprocessen waarvan duidelijk is dat deze getoetst worden. Oftewel, bepaal het oordeel over de cesuur op basis van de daadwerkelijk getoetste werkprocessen. Zo wordt 'dubbel straffen' bij 2.1.2 en 2.1.3 voorkomen.

5.3 Indicator 2.1.4 Beoordelingswijze

Portret

Het exameninstrumentarium is voorzien van een beoordelingsvoorschrift dat een zo objectief mogelijke beoordeling waarborgt. Dit betekent dat :

- het beoordelingsvoorschrift is voorzien van richtlijnen die leiden tot een onafhankelijke beoordeling;
- de prestatie-indicatoren (of vergelijkbare beoordelingscriteria) herleidbaar in het beoordelingsvoorschrift zijn opgenomen en een correct antwoordmodel of beoordelingsschema beschikbaar is;
- de beoordelaar eruit kan opmaken welke (deel)waardering aan een prestatie van een student moet worden toegekend;
- de beoordelaar eruit kan opmaken welke eindwaardering gegeven moet worden;
- de beoordelaar de gegeven waarderingen conform het beoordelingsvoorschrift herleidbaar kan onderbouwen.

Uit de beoordelingsrichtlijnen blijkt dat de beoordeling plaatsvindt op het niveau van kerntaken en werkprocessen. De beoordeling wordt gebaseerd op de prestatie-indicatoren (of vergelijkbare beoordelingscriteria) uit het kwalificatiedossier. Als een examen(onderdeel) niet wordt behaald, wordt op het niveau van de prestatie-indicator (of vergelijkbare beoordelingscriteria) verantwoord wat de oorzaak daarvan is.

Toelichting

- De beoordeling van de examens wordt gegeven op het niveau van de kerntaken en de werkprocessen, waarbij op de achtergrond expliciet rekening wordt gehouden met de prestatie-indicatoren. Om tot een objectieve beoordeling te komen is dat laatste essentieel. Hierdoor wordt gewaarborgd dat een leerling bij een andere beoordelaar hetzelfde oordeel krijgt. De beoordelaars gebruiken de prestatie-indicatoren met andere woorden als handvat voor de beoordeling. Dat hoeft echter niet te betekenen dat elke prestatie-indicator apart wordt 'afgevinkt' (het gaat uiteraard niet om het vinken, maar het gaat om een goede beoordeling van de werkprocessen in het licht van de prestatie-indicatoren).

- In het exameninstrumentarium wordt het oordeel verantwoord op het niveau van de kerntaken en de werkprocessen. Als er sprake is van een onvoldoende oordeel ("examen is niet gehaald") dan wordt in de onderbouwing uiteengezet welke prestatie-indicatoren het negatieve oordeel veroorzaakt hebben. De student moet namelijk weten wat er aan schort. Als assessoren onderling verschillen van mening over de beoordeling (bij twijfel), dan is het eveneens nodig om te specificeren over welke prestatie-indicator verschillend geoordeeld werd. Als de beoordeling uiteindelijk voldoende wordt, moet de student kunnen zien over welk punt (welke prestatie-indicator) de discussie ging. Als de beoordeling dan uiteindelijk onvoldoende wordt, moet duidelijk zijn wat de oorzaak daarvan is. NB: prestatie-indicatoren kunnen overigens ook 'vertaald' zijn naar beheersingscriteria. Het gaat er om dat het werkproces naar geest en inhoud op de gewenste wijze getoetst en beoordeeld wordt zoals aangegeven in de prestatiecriteria.
- Het exameninstrumentarium bevat een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema. Het *antwoordmodel* bevat een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen. Het *beoordelingsschema* is een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingsschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord beoordeeld moet worden. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- Het exameninstrumentarium bevat een voorschrift waarin staat beschreven welke antwoorden, goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten). Daarnaast staat in het voorschrift beschreven hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 1 kerntaak. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van 2 proeven van bekwaamheid. Bij de twee proeven van bekwaamheid is een scorelijst gegeven met daarin beoordelingscriteria en een beschrijving welk gedrag tot een beoordeling Onvoldoende leidt en welk gedrag tot een beoordeling voldoende leidt. In de toetsdocumenten staat aangegeven dat alle beoordelingscriteria met een voldoende beoordeeld moeten zijn.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: Er wordt complete en duidelijke informatie aan de beoordelaar verstrekt over hoe de beoordeling dient te geschieden en hoe de eindwaardering tot stand dient te komen.

Voorbeeld 2

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 4 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van drie proeven van bekwaamheid. In de proeven van bekwaamheid zijn de beoordelingscriteria van de werkprocessen gebaseerd op de prestatie-indicatoren. In de toetsdocumenten heeft de instelling aangegeven op welke wijze de beoordelingscriteria beoordeeld dienen te worden. Een oordeel van de assessor wordt verantwoord op het niveau van de kerntaken en werkprocessen. In de beoordelaarsinstructie staat aangegeven dat als er sprake is van een onvoldoende oordeel, de assessoren een onderbouwing moeten geven waaruit blijkt welke prestatie-indicatoren het negatieve oordeel hebben veroorzaakt.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: Er wordt compleet en duidelijke informatie aan de beoordelaar verstrekt over hoe de beoordeling dient te geschieden. Als een examenonderdeel niet wordt behaald, wordt op het niveau van de prestatie-indicator (of vergelijkbare beoordelingscriteria) verantwoord wat de oorzaak daarvan is.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit twee kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van 2 proeven van bekwaamheid. Er is een beoordelingsschema voor één proeve van bekwaamheid, voor de andere proeve van bekwaamheid is geen beoordelingsschema aangeleverd. Op het aanwezige beoordelingsschema staat niet aangegeven wanneer een criterium onvoldoende, voldoende of goed is.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: Er ontbreekt een beoordelingsschema, verder is het aanwezige beoordelingsschema niet compleet. Hierdoor wordt er aan de beoordelaar onvoldoende informatie gegeven over hoe deze dient te beoordelen.

Voorbeeld 2

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit drie kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van 3 proeven van bekwaamheid. Per proeve van bekwaamheid is een beoordelingsschema aangeleverd. In dit schema staan enkel de werkprocessen vermeld, welke door de beoordelaar afgevinkt moeten worden.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: Op de beoordelingsschema's staan enkel de werkprocessen vermeld. Dit zijn echter geen duidelijke beoordelingscriteria. In het beoordelingsschema ontbreekt eveneens een norm die aangeeft welke prestatie leidt tot een voldoende of onvoldoende beoordeling. Er is niet aangegeven bij welke beoordeling (hoeveel voldoende scores) de deelnemer slaagt voor de proeve van bekwaamheid. Er ontbreekt een algemene instructie voor de beoordelaar. Samenvattend: er wordt aan de beoordelaar onvoldoende informatie gegeven over hoe deze dient te beoordelen.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- Algemeen: wordt uit de informatie duidelijk dat er een objectieve, betrouwbare beoordeling plaatsvindt?
- Is er een correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)?
- Is het antwoordmodel of beoordelingsschema gebaseerd op de prestatie-indicatoren of vergelijkbare beoordelingscriteria uit het kwalificatiedossier?
- Is er een voorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)?
- Is beschreven hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering?
- Is er een heldere beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van studenten beoordeeld moeten worden?
- Is het voor de beoordelaar mogelijk om, als er sprake is van een onvoldoende beoordeling ("examen is niet gehaald"), te verantwoorden door welke prestatie-indicatoren het negatieve oordeel veroorzaakt is?

5.4 Indicator 2.1.5 Transparantie

Portret

Alle betrokkenen hebben een helder beeld van hoe het examen eruit ziet en hoe het wordt uitgevoerd en beoordeeld. Studenten en beoordelaars zijn geïnformeerd over de beoordelingscriteria en de wijze waarop het examen zal plaatsvinden en over de beoordeling. Het exameninstrumentarium is voorzien van afnamecondities en aanwijzingen voor de beoordelaars en de studenten voor de uitvoering van het examen.

Toelichting

- De beschrijving van de opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling zijn bekend voor de student.
- De student moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de student mag eigenlijk geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.
- De omschrijving van de context/setting van de examenopdracht, de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen en de inrichting van de examenlocatie zijn blijkens de documenten bekend voor de student en beoordelaar.
- Voor de student en beoordelaar is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/aanvang van de toets. Daarnaast is het voor de student en beoordelaar duidelijk welke hulpmiddelen een student tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- Wijze waarop het examen zal plaatsvinden: de omschrijving van het geheel van de omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen is bekend bij de student en beoordelaar. Dit zorgt ervoor dat de student goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde beoordelingscriteria kan beoordelen.
- De beoordelaarinstructie heeft betrekking op zaken als: algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van studenten beoordeeld moeten worden, het al of niet geven van aanwijzingen aan de student tijdens de afname, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van twee of meer beoordelaars.
- Randvoorwaarden: De omschrijving van het geheel van de omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen is bekend bij de student en beoordelaar. Dit zorgt ervoor dat de student goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde beoordelingscriteria kan beoordelen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 3 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van 3 meesterproeven. In de instructie voor de deelnemer staat het volgende aangegeven: uitleg over de opdracht zoals deze uitgevoerd moeten worden op leerbedrijf, looptijd van de opdracht, de eisen aan de opdracht, gebruik van de materialen, de te treffen voorbereidingen, de wijze van beoordeling inclusief de criteria en uitleg over het eindgesprek.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: De examens bevatten voldoende informatie zodat het voor alle betrokkenen helder is hoe de examens eruit zien en hoe deze worden uitgevoerd en beoordeeld.

Voorbeeld 2

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 2 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van een praktijktoets. De praktijktoets bevat een instructie voor de deelnemer, waarin duidelijk beschreven staat onder welke omstandigheden het examen wordt afgenomen. Daarnaast staat in het de handleiding van de deelnemer aangegeven: uitleg over de opdrachten, uitleg over de gang van zaken en de rollen van de examinatoren/beoordelaars en uitleg over de beoordeling en informatie over wanneer men slaagt of zakt.

Oordeel: Voldoende

Argumentatie: De praktijktoets bevat voldoende informatie zodat het voor alle betrokkenen helder is hoe het examen eruit ziet en hoe deze wordt uitgevoerd en beoordeeld.

Voorbeelden onvoldoende**Voorbeeld 1**

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 3 kerntaken. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van 3 proeven van bekwaamheid. De proeve van bekwaamheid bestaat enkel uit een a4-tje met daarin een opdrachtbeschrijving en een beoordelingslijst. Het toetsdocument is duidelijk bedoeld voor de examinerator.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: De examen bevatten onvoldoende deelnemersinformatie en informatie over de afnamecondities. De student weet niet wat er van hem verwacht wordt en ook niet hoe de beoordeling verloopt. Ook ontbreekt een duidelijke beschrijving van de afnamecondities. Informatie als de te treffen voorbereidingen, de context c.q. setting, de toegestane hulpmiddelen ontbreken.

Voorbeeld 2

Gegeven: Kwalificatie 90xxx. De kwalificatie bestaat uit 1 kerntaak. De kwalificatie wordt geëxamineerd met behulp van een praktijktoets. Het toetsmateriaal bevat een stappenplan bij de praktijktoets, een protocol "bewijzen competenties", een format middenkaderfunctionaris. Er is geen informatie over de afnamecondities van het examen. Daarnaast ontbreken de tijdsduur van de praktijktoets, de cesuur en de te behalen punten per opdracht.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie: De praktijktoets bevat onvoldoende informatie zodat het voor alle betrokkenen helder is hoe het examen eruit ziet en hoe deze wordt uitgevoerd en beoordeeld.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- Het is duidelijk welke informatie daadwerkelijk voor de student bedoeld en beschikbaar is.
- De student weet welke prestatie hij moet leveren. Er is een duidelijke beschrijving van de opdracht(en) en/of gewenst resultaat. Daarnaast is de periode, tijdsduur en/of de einddatum van het examen bekend bij de student en de beoordelaar.
- De student en beoordelaar weten waarop de student beoordeeld wordt (met name praktijkvaardigheden) en kennen de beoordelingscriteria en de wijze van beoordeling.
- Het is voor de student en beoordelaar duidelijk hoeveel punten (c.q. welke waardering) een student per (deel van een) vraag of opdracht kan verdienen.
- Is voor de student en beoordelaar duidelijk: welke prestatie er moet worden geleverd? Aan welke eisen/inrichting de toetslocatie moet voldoen? Welke hulpmiddelen er gebruikt mogen worden? Is er sprake van een simulatie of een reële situatie?

6. TOELICHTING INDICATOREN – NEDERLANDS EN MODERNE VREEMDE TALEN

Nederlands op basis van referentieniveaus ^[2]

De wet Referentieniveau geldt vanaf 1-8-2010. De referentieniveaus 2F (voor mbo 1-2-3) en 3F (voor mbo-4) gelden voor alle studenten die vanaf augustus 2010 aan een mbo-opleiding zijn begonnen, ongeacht het dossier waarop ze zijn ingeschreven, dus ook eindtermendossiers. In de kwalificatiedossiers vanaf 2010 wordt in deel B verwezen naar de voor het mbo vastgestelde referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Voor Nederlands komen deze referentieniveaus in de plaats van de generieke eisen aan de Nederlandse taal op CEF-niveau. Daarnaast onderzoeken we de beroepsgerichte taaleisen in deel C bij de beroepsgerichte examens. De niveauaanduiding in deel D is een indicatie en dit neemt de inspectie niet mee in haar oordeel.

Als zittende studenten (cohorten vóór 2010) worden overgeschreven naar een kwalificatiedossier (vanaf 2010) waarin referentieniveaus staan vermeld (of waarop de referentieniveaus van toepassing zijn) dan gelden alle eisen uit het nieuwe dossier voor deze studenten, inclusief de referentieniveaus.

De referentieniveaus gelden dus voor studenten die:

- vanaf 01-08-2010 met een opleiding zijn begonnen;
- zijn overgeschreven op een kwalificatiedossier 2010 of later.

De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van de examinering op basis van:

- het Toezichtkader bve 2012;
- de referentieniveaus (2F en 3F) voor Nederlands vastgelegd in de kwalificatiedossiers (zie voor de niveaubeschrijvingen het hoofdrapport van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen: 'Over de drempels met taal en rekenen').

Het toezicht op referentieniveau is van toepassing op:

- de instellingsexamens gebaseerd op de referentieniveaus;
- studenten ingeschreven vanaf 01-08-2010;
- de tweede generatie kwalificatiedossiers (vanaf kwalificatiedossiers 2010-2011);
- actieve opleidingen.

Oordeel

Voor Nederlands, op basis van de referentieniveaus, geeft de inspectie een oordeel over de examinering van de taalvaardigheden die decentraal worden geëxamineerd (Spreken, Gesprekken voeren, Schrijven, inclusief taalverzorging).

De inspectie geeft per **subdomein** - spreken, gesprekken voeren, schrijven (zakelijke teksten) en taalverzorging – de bevindingen en een oordeel (voldoende, onvoldoende). Die oordelen worden nog niet bij het eindoordeel van de opleiding betrokken. De inspectie betreft die oordelen bij het eindoordeel over de opleiding vanaf het moment van de centrale examinering: dus vanaf 2013 voor niveau 4 en vanaf 2014 voor niveau 2 en 3.

Voor de taalvaardigheden die vanaf 2013-2014 centraal worden geëxamineerd (Lezen en Luisteren), maar die in de jaren daarvoor nog door de instelling zelf worden gemaakt of ingekocht bij een leverancier, vraagt de inspectie in 2012 en 2013 een deugdelijke verantwoording. Daaruit moet blijken hoe de instelling met de examinering van die taalvaardigheden is omgegaan.

^[2] Zie brief OCW van 29 januari 2010 met het onderwerp: Implementatie referentieniveaus taal en rekenen mbo. Kenmerk BVE/Stelsel/180716

Nederlands op basis van CEF-niveau

De eisen voor Nederlands zijn vastgelegd in de eerste en tweede generatie kwalificatiedossiers en in het brondocument Leren Loopbaan en Burgerschap 2007 c.q. het addendum Nederlands in het kader van burgerschap 2007. De beheersingsniveaus zijn geformuleerd volgens het raamwerk van het Common European Framework (CEF). In het brondocument en het addendum is het CEF-niveau gekoppeld aan het niveau van de mbo-opleiding. De eisen vanuit het addendum of brondocument kunnen verschillen van de eisen uit het kwalificatiedossier. Als dit het geval is, dan geldt het hoogste niveau.

De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van de examinering op basis van:

- het Toezichtkader bve 2012;
- de beheersingsniveaus (CEF) voor Nederlands zoals vastgelegd in de kwalificatiedossiers
- het brondocument Leren Loopbaan en Burgerschap 2007 c.q. het addendum Nederlands in het kader van burgerschap 2007.

Het toezicht op CEF-niveau is van toepassing op^[3]:

- cohorten 2007-2008, 2008-2009 en 2009-2010. De inspectie voert geen onderzoek uit op cohorten waarbij studenten zijn gestart vóór 1-8-2007. Dat laatste betekent: ook als studenten zijn overgeschreven naar een nieuwer kwalificatiedossier blijft de datum van de eerste inschrijving (de start van het cohort) tellen. Voor studenten van cohort 2010-2011 geldt de wet Referentieniveau en daarmee zijn de referentieniveaus van toepassing (zie hierboven).
- de eerste en tweede generatie kwalificatiedossiers;
- actieve opleidingen.

Oordeel

We geven per taalvaardigheid (spreken, gesprekken voeren, schrijven, luisteren, lezen) bevindingen weer en geven per taalvaardigheid een oordeel (voldoende, onvoldoende). Vervolgens geven we een eindoordeel voor Nederlands op basis van de norm: drie van de vijf taalvaardigheden moeten voldoende zijn.

Voor Nederlands op basis van de CEF-niveaus geeft de inspectie tot de invoering van de centrale examinering wel een oordeel, maar zij betreft dat niet bij het eindoordeel over de examenkwaliteit van de opleiding.

Taalexamens op referentieniveau mogen ingezet worden voor CEF-niveau studenten (andersom niet) indien de opleiding:

- a. een vertaaltabel laat zien waaruit blijkt hoe zij op basis van CEF-niveau een vertaling maakt naar het referentieniveau;
- b. verantwoordt hoe zij omgaat met taalverzorging, een onderdeel dat ontbreekt bij CEF-niveau;
- c. op het diploma het CEF-niveau vermeldt;
- d. de taalvaardigheden apart vermeldt. Het resultaat bij referentieniveau moet in een cijfer worden uitgedrukt, dit hoeft niet per se bij CEF-niveau.
- e. de zak/slaagregel 3 van 5 taalvaardigheden hanteert.

Het resultaat bij F-niveau moet in een cijfer worden uitgedrukt; het resultaat bij CEF-niveau is vormvrij.

^[3] Zie brief OCW van 22-12-2008 met het onderwerp: taal en rekenen in het mbo. Kenmerk: BVE/2008/88699

Moderne vreemde talen op basis van CEF-niveau

De eisen voor moderne vreemde talen zijn vastgelegd vanaf de tweede generatie kwalificatiedossiers. De beheersingsniveaus zijn geformuleerd volgens het raamwerk van het Common European Framework (CEF).

De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van de examinering op basis van:

- het Toezichtkader bve 2012;
- de beheersingsniveaus (CEF) voor moderne vreemde talen zoals vastgelegd in de kwalificatiedossiers.

Het toezicht is van toepassing op^[4]:

- cohorten vanaf 2007-2008. De inspectie voert geen onderzoek uit op cohorten waarbij studenten zijn gestart vóór 1-8-2007. Dat laatste betekent: ook als studenten zijn overgeschreven naar een nieuwer kwalificatiedossier blijft de datum van de eerste inschrijving (de start van het cohort) tellen;
- de tweede generatie kwalificatiedossiers;
- actieve opleidingen. Een opleiding is actief als er diplomering vóór en nog zes maanden ná de inventarisatie plaatsvindt op hetzelfde kwalificatiedossier.

Oordeel

We geven per taalvaardigheid (spreken, gesprekken voeren, schrijven, luisteren, lezen) bevindingen weer en geven per taalvaardigheid een oordeel (voldoende, onvoldoende). Vervolgens geven we per taal een eindoordeel voor de moderne vreemde taal op basis van de norm: drie van de vijf taalvaardigheden moeten voldoende zijn.

Voor Moderne vreemde talen betreft de inspectie het oordeel over talen vanaf 1 januari 2013 bij het eindoordeel van de opleiding. Op welke wijze het oordeel betrokken wordt bij het eindoordeel over de opleiding wordt nog uitgewerkt.

^[4] Zie brief OCW van 22-12-2008 met het onderwerp: taal en rekenen in het mbo. Kenmerk: BVE/2008/88699

Korte toelichting bij de uitwerking beoordeling talen

Nederlands en moderne vreemde talen worden aan de hand van onderstaande standaarden en criteria beoordeeld.

6.1 Indicator 2.1.2 Dekking van het kwalificatiedossier

Portret (Talen)

Bij de inrichting van kwalificerende examens is sprake van volledigheid en passende complexiteit, om de beroepsuitoefening op het vereiste beheersingsniveau zoals omschreven in het kwalificatiedossier te examineren. Dit betekent dat:

- de exameninstrumenten de generieke kwalificatievereisten voor talen zodanig afdekken dat recht wordt gedaan aan het CEF-niveau dan wel het referentieniveau.
- de beroepsgerichte taaleisen (en rekeneisen) in voldoende mate terug moeten komen in het examen. Als taaleisen (en rekeneisen) terugkomen bij meer kerntaken en/of werkprocessen dan mag dit desgewenst ook geïntegreerd geëxamineerd worden. Daarbij moet dan wel de link met de kerntaak/werkproces gelegd worden. Als de taaleisen zeer specifiek zijn geformuleerd bij een bepaald werkproces, dan moet dit terugkomen in de examinering van dat werkproces.

Toelichting

- *CEF niveaus.* Voor Nederlands en Moderne vreemde talen is bepaald dat alle vijf taalvaardigheden (luisteren, lezen, gesprekken voeren, spreken en schrijven) per taal geëxamineerd dienen te zijn met examens die qua CEF-niveau en qua toetsvorm passen bij de taalvaardigheden waarover een beoordeling wordt gegeven.
- *F-niveaus.* Op basis van de brief van OCW van 29-1-2010 met het onderwerp: "Implementatie referentieniveaus taal en rekenen mbo. Kenmerk BVE/Stelsel/180716" gaat het toezicht op Nederlands voor opleidingen die na 1 augustus 2010 zijn gestart, vanaf 2010/2011 uit van het volgende:
Alle vier domeinen - mondelinge taalvaardigheid (per subdomein), leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en taalverzorging - dienen geëxamineerd te zijn met examens die qua referentieniveau en qua toetsvorm passen bij de taalvaardigheden waarover een beoordeling wordt gegeven. Voor het domein leesvaardigheid wordt alleen een verantwoording opgevraagd.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- Wordt het juiste CEF-niveau dan wel referentieniveau gehanteerd, zoals opgenomen in het kwalificatiedossier?
- Is **per taalvaardigheid** de toetsvorm passend?
- Sluiten de opdrachten en teksten aan bij het vereiste CEF-niveau dan wel referentieniveau?

6.2 Indicator 2.1.3 Cesuur

Portret (Talen)

Er is een verantwoorde procedure gevolgd voor het bepalen van de cesuur, zowel voor de examenonderdelen als voor het examen als geheel. De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de student gemiddeld voldoet aan het vereiste CEF-niveau dan wel referentieniveau. De cesuur is zodanig opgesteld dat de beoordeling in totaal niet lager uitpakt dan voor de generieke eisen voor taal en rekenen noodzakelijk is.

Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de taalvaardigheid.

Er is sprake van een weging van de examenopdrachten/-toetsen onderling, die geen afbreuk doet aan de genoemde cesuur.

Toelichting

- De cesuur moet (per toets) per taalvaardigheid op het vereiste niveau liggen. Een passende cesuur is afgestemd op de eisen waaraan voldaan moet worden en de moeilijkheidsgraad van de toets.
- *CEF niveau.* Voor deze opleidingen geldt dat voor Nederlands en Moderne vreemde talen is bepaald dat alle vijf taalvaardigheden (luisteren, lezen, gesprekken voeren, spreken en schrijven) per taal geëxamineerd dienen te zijn.
- *F-niveau:* Daarnaast heeft het toezicht op talen vanaf cohort 2010/2011 betrekking op Nederlands op referentieniveau: hiervoor geldt dat alle vier domeinen - mondelinge taalvaardigheid (per subdomein), leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en taalverzorging - geëxamineerd dienen te zijn. De cesuur moet (per toets) per taalvaardigheid op een aanvaardbaar niveau liggen. Een passende cesuur is afgestemd op de eisen waaraan voldaan moet worden en de moeilijkheidsgraad van de toets.
- Er komt een cijfer voor de decentrale examens en een cijfer voor de centrale examens. De cesuur tussen de 3 taalvaardigheden (domeinen) Schrijven, Gesprekken Voeren en Spreken moet op een aanvaardbaar niveau liggen zodat er recht wordt gedaan aan de afzonderlijke taalvaardigheden.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- Beoordeel of een student die slaagt voor een taalvaardigheid het vereiste CEF- of referentieniveau beheerst. Het ontbreken van een expliciete cesuur betekent niet dat automatisch een onvoldoende beoordeling volgt. Een cesuur kan eventueel herleid worden uit de aangeboden informatie.
- Compensatie is niet toegestaan. (bijvoorbeeld: een 'ruim voldoende' beheerste taalvaardigheid mag een andere 'onvoldoende' beheerste taalvaardigheid niet compenseren voor het slagen voor de taal).

Let op de volgende punten:

- Is duidelijk wanneer een student slaagt voor iedere taalvaardigheid?
- Ligt de cesuur per taalvaardigheid zodanig dat de student aan het niveau voldoet?
- Is van alle toetsen de cesuur gegeven, dus ook van bijvoorbeeld een portfolio?
- Is bij het gebruik van meer dan één toets duidelijk aangegeven hoe de toetsen onderling gewogen worden?
- Zijn de te behalen punten/scores/beoordelingen in overeenstemming met het te behalen CEF-niveau of referentieniveau?

6.3 Indicator 2.1.4 Beoordelingswijze

Portret (Talen)

Het exameninstrumentarium is voorzien van een beoordelingsvoorschrift dat een zo objectief mogelijke beoordeling waarborgt. Dit betekent dat :

- het beoordelingsvoorschrift is voorzien van richtlijnen die leiden tot een onafhankelijke beoordeling;
- de kenmerken van de taaluitvoering (of vergelijkbare beoordelingscriteria) herleidbaar in het beoordelingsvoorschrift zijn opgenomen en een correct antwoordmodel of beoordelingsschema beschikbaar is;
- de beoordelaar eruit kan opmaken welke (deel)waardering aan een prestatie van een student moet worden toegekend;
- de beoordelaar eruit kan opmaken welke eindwaardering moet worden gegeven;
- de beoordelaar de gegeven waarderingen conform het beoordelingsvoorschrift herleidbaar kan onderbouwen.

Uit de beoordelingsrichtlijnen blijkt dat de beoordeling plaatsvindt op het niveau van de taalvaardigheid. De beoordeling wordt gebaseerd op beoordelingscriteria/kenmerken van taakuitvoering uit het Raamwerk of referentiekader.

Toelichting

- **Antwoordmodel:** Een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen.
- **Beoordelingsschema:** Een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingsschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord beoordeeld moet worden. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- **Scoringsvoorschrift:** In het voorschrift wordt vermeld: de maximaal haalbare toetsscore en de scorepunten per vraag/opdracht, en eventueel nog de aftrekpunten van goede of gedeeltelijk goede antwoorden.
- **Beoordelaarinstructie:** De beoordelingsinstructie heeft betrekking op zaken als: de beoordeling, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van 2 of meer beoordelaars.

Aanwijzingen voor de adviseur exameninstrumenten

- **Algemeen:** wordt uit de informatie duidelijk dat er een objectieve betrouwbare beoordeling plaatsvindt?
- Is er een antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)?
- Is er een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)?
- Is beschreven hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering?
- Is er een heldere beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van studenten beoordeeld moeten worden?

6.4 Indicator 2.1.5 Transparantie

Portret (*Talen*)

Alle betrokkenen hebben een helder beeld van hoe het examen eruit ziet en hoe het wordt uitgevoerd en beoordeeld. Studenten en beoordelaars zijn geïnformeerd over de beoordelingscriteria en de wijze waarop het examen zal plaatsvinden en over de beoordeling. Het exameninstrumentarium is voorzien van afnamecondities en aanwijzingen voor de beoordelaars en de studenten voor de uitvoering van het examen.

Toelichting

- De beschrijving van de opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling zijn bekend voor de student.
- De student moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de student mag eigenlijk geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.
- De omschrijving van de context/setting van de examenopdracht, de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de student en beoordelaar.
- Voor de student en beoordelaar is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/aanvang van de beoordeling. Daarnaast is het voor de student en beoordelaar duidelijk welke hulpmiddelen een student tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- Wijze waarop het examen zal plaatsvinden: de omschrijving van het geheel van de omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen is bekend bij de student en beoordelaar. Dit zorgt ervoor dat de student goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde beoordelingscriteria kan beoordelen.
- De beoordelaarinstructie heeft betrekking op zaken als: algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van studenten beoordeeld moeten worden, het geven van aanwijzingen aan de student tijdens de afname of beoordeling, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van twee of meer beoordelaars.